

УДК 37.022(070.432)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.15>

Дудко С. Г.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Реформування освітньої галузі поклало в основу освітнього процесу компетентнісно орієнтований підхід. У статті здійснено теоретико-практичний аналіз досліджень упровадження компетентнісно орієнтованої освіти, аналізуються дослідження вчених щодо запровадження в освітній процес компетентнісного підходу, актуальність упровадження та сутність його перспективності. Науковці наголошують на необхідності впровадження в освітній процес нової термінології, надання переваги практичній спрямованості вітчизняній освіті, розвитку в учнів здатності практично діяти, застосувавши індивідуальні техніки й досвід успішних дій у різноманітних життєвих ситуаціях шляхом запровадження в освітній процес компетентнісного підходу. У дослідженні ми уточнюємо визначення компетентнісного підходу, зазначаючи, що компетентнісний підхід – це спрямування змісту освіти, кінцевим результатом освітньої діяльності якого є формування комплексу ключових компетентностей та наскрізних умінь, потрібних для посилення практичної орієнтації освіти, успішної самореалізації учнів загальноосвітніх закладів у суспільстві тощо.

Проаналізовано термін «компетентність» у чинному законодавстві та наукових працях вітчизняних дослідників. Науковці наголошують, що під компетентністю учнів слід розуміти спеціально структуровану, динамічну, інтегровану здатність учня, що складається із сукупності знань, умінь, навичок, цінностей і ставлення, яких учні набувають у процесі навчання, і можуть цілісно реалізуватися на практиці. Проаналізувавши періоджерела, у статті подано наше уточнене визначення компетентності. Також здійснено теоретичний аналіз наукових джерел поняття «ключова компетентність» та аналізується її визначення в освітньому процесі Нової української школи.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, ключова компетентність, освітній процес, учень, Нова українська школа.

Сучасний розвиток і модернізація системи освіти в Україні є перехідним від традиційного підходу до навчання, що базується на передачі знань, умінь та навичок учням, до навчання, яке формується на компетентнісній основі, де в центрі освітнього процесу знаходиться учень/учениця, який має вийти зі школи всебічно розвинутою, здатною до критичного мислення, цілісною особистістю.

Компетентнісно орієнтована освіта бере свій початок у США з початку 60 років ХХ століття, хоча передумови цього процесу можна прослідкувати з середини 1920-х років. До кінця ХХ століття ідея була підхоплена науковцями європейських країн (Великобританії, Німеччини, Франції та ін.) [5; 6]. В останні десятиліття над проблемами компетентнісно орієнтованої освіти працюють відомі міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів тощо [8, с. 6].

Питаннями впровадження та реалізації компетентнісного підходу на сучасному етапі розвитку освіти України займаються Т. Андрущенко, Н. Бібік, Л. Капаєва, І. Кубенко, О. Локшина, Л. Овсієнко, О. Овчарук, О. Онопрієнко, Ю. Панфілов, Л. Паращенко, Н. Побірченко, О. Пометун, Л. Рибалко, Н. Скрипник, Н. Хольченкова та ін. Розглянемо деякі трактування цього поняття.

Метою статті є науковий аналіз проблематики компетентнісного підходу в сучасній парадигмі вітчизняної освіти.

Н. Бібік вказує на те, що у шкільній освіті перехід до компетентнісного підходу означає переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі, розгляд цього результату з погляду попиту в суспільстві, забезпечення спроможності випускника школи відповідати новим запитам ринку праці. У науковий обіг шкільної дидактики поняття «компетентність», «компетенції» увійшло з професійної. Водночас запозичення термінології із зарубіжних видань через неточності перекладу внесло безліч непорозумінь у з'ясування явищ, які за своєю суттю не є новими ні для української термінологічної традиції, ні для педагогічної дійсності [2, с. 45-46].

При цьому Н. Бібік зазначає, що в дискусіях, які розгорнулись на електронних сторінках і в педагогічних виданнях, пропонується не переважувати педагогіку новою термінологією, обмежитись терміном «компетентність» (без «компетенції»), наголосити на засвоєнні методів здобуття знань, що насправді становить сутність компетентнісного підходу [2, с. 48; 3, с. 52].

Багато вчених вважають, що компетентнісний підхід значною мірою відображає процес розвитку та модернізації системи освіти як у зарубіжних державах, так і в Україні. На думку Т. Андрущенко, компетентнісний підхід став новим концептуальним орієнтиром у світі та в Україні. Він передбачає надання переваги практичній спрямованості освіти, характеризується особистісним та діяльнісним аспектами. Він вимагає перенесення акценту із засвоєння дітьми нормативно визначених знань, умінь та навичок на формування й розвиток у них здатності самостійно діяти, адекватно застосовуючи знання та індивідуальний досвід у різноманітних життєвих ситуаціях [1, с. 124].

О. Овчарук зазначає, що «нинішня освіта повинна формувати в молоді вміння оперувати новими технологіями та знаннями, бути готовими змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати

й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися впродовж життя. Україну, як європейську країну, не можуть оминати всі вищезазначені процеси» [8, с. 6].

Л. Паращенко, розглядаючи питання компетентнісного підходу в освіті, визначає зазначену проблематику наступним чином: «Компетентнісний підхід полягає в зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки й досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Перспективність компетентнісного підходу полягає в тому, що він передбачає високу готовність випускника школи до успішної діяльності в різних сферах» [8, с. 71-72].

Отже, зазначені вище науковці наголошують на необхідності впровадження в освітній процес нової термінології, надання переваги практичній спрямованості вітчизняній освіті, розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки й досвід успішних дій у різноманітних життєвих ситуаціях шляхом запровадження в освітній процес компетентнісного підходу. Як показав аналіз наукової літератури, у площині побудови Нової української школи існують різні підходи до сприйняття і тлумачення поняття «компетентнісний підхід». Його зміст визначає перехід від теорії знань (що і про що знати) до практики знань (де і як застосовувати знання).

Власне бачення поняття «компетентнісний підхід» пропонує О. Пометун: під поняттям «компетентнісний підхід» вона розуміє «спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і предметних компетентностей особистості, результатом якого буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися у процесі навчання й містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості» [11, с. 66].

Співзвучними даному висловлюванню є думки О. Бараболі та В. Ляшенко: «На сучасному етапі потрібно докласти зусиль, щоб досягти нової якості освіти за рахунок збільшення обсягу знань і навіть за рахунок зміни змісту знань з окремих предметів. Потрібно змінити характер зв'язків і відносин між учбовими дисциплінами. Традиційний підхід до визначення цілей освіти орієнтує на збереження екстенсивного шляху розвитку школи. З позицій цього підходу чим більше знань має той, хто навчається, тим краще, тим вище рівень його освіти. Компетентнісний підхід передбачає, що основним безпосереднім результатом освітньої діяльності стає формування компетентностей» [13, с. 30].

Як бачимо, існують різні підходи до сприйняття й тлумачення поняття «компетентнісний підхід». Аналізуючи поняття «компетентнісний підхід», Т. Андрущенко виділила його основні положення: перевага надається практичній спрямованості освіти; надання дітям готових знань не є пріоритетним завданням педагогів; важливими у процесі навчання стають власні зусилля, ініціатива, суб'єктивний смисл діяльності тих, хто навчається [1, с. 9].

У свою чергу, аналіз поняття «компетентнісний підхід» дозволив Н. Побірченко зробити такий висновок: «Даний термін має широку амплітуду висловлювань як на його користь, так і щодо його неприйняття. Однак більшість дослідників схильні вважати, що компетентнісний підхід в усіх значеннях і аспектах найбільш глибоко відображає модернізаційні процеси, які нині наявні в усіх країнах Європи [10, с. 25]. Далі вона виділяє основні позитивні моменти даного підходу: компетентнісний підхід сприяє оновленню змісту педагогічної освіти; посилює практичну орієнтацію освіти; вийшовши за межі обмежень «зунівського» освітнього простору, забезпечує здатність випускника школи відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого «Я» в процесі, у соціальній структурі; орієнтує на побудову навчального процесу відповідно до очікуваного чи бажаного результату освіти (що буде знати й уміти учень «на виході») [10, с. 25].

Детальний аналіз сучасної літератури щодо проблеми компетентнісного підходу дозволив Ю. Панфілову та Б. Фурманець вважати, що традиційний підхід в освіті прагне до того, щоб учень отримав якомога більше знань. Однак рівень освіченості, а тим більше в сучасних умовах, не можна визначити через обсяг знань. Компетентнісний підхід цінує не знання, а здатність їх використання. Якщо традиційний підхід прагне до результату, який показує про що дізнався учень, то компетентнісний підхід демонструє, чому він навчився за період навчання [9, с. 60]. Компетентнісний підхід передбачає, що учень повинен мати уявлення про сучасні проблеми в суспільстві, розуміти «як влаштований світ», за яким фізичним, економічним, соціальним і іншим законом він працює, розуміти існування різних соціальних ролей і вміти виступати в цих ролях [9, с. 56].

Поділяємо думку Ю. Панфілова та Б. Фурманця, що компетентнісний підхід в освіті має здолати певну відірваність освіти від потреб суспільства, її однобічність. Він дасть змогу підготувати ініціативних, самостійних і відповідальних членів суспільства, які будуть мати не тільки ґрунтовні теоретичні знання, а й певні компетентності, тобто вміння ними користуватися, будуть здатні вирішувати професійні та соціальні завдання і відповідати за їх наслідки. За допомогою компетентнісного підходу будуть вирішуватись проблеми нашої держави та суспільства [9, с. 60].

Ураховуючи проведений вище аналіз наукових джерел, можемо уточнити визначення компетентнісного підходу. На нашу думку, компетентнісний підхід – це спрямування змісту освіти, кінцевим результатом освітньої діяльності якого є формування комплексу ключових компетентностей та наскрізних умінь, потрібних для посилення практичної орієнтації освіти, успішної самореалізації учнів загальноосвітніх закладів

у суспільстві, практичного розв'язання їхніх життєвих проблем, формування, застосування й розвитку у професійній діяльності впродовж життя.

Стан розробки стратегії формування компетентнісного підходу в сфері освіти України знаходимо в площині Концепції Нової української школи, яка перебуває у просторі підвищеної уваги вітчизняних і зарубіжних педагогів та вчених.

Т. Воронцова, В. Пономаренко та інші вважають: «Нова українська школа визначає три взаємопов'язаних компоненти компетентнісного навчання: 1. Навчання учнів на засадах компетентнісного підходу. 2. Масова підготовка вчителів. 3. Створення середовища, сприятливого для безпеки, здоров'я, соціалізації і самореалізації дітей та підлітків» [4, с. 17].

Згідно з реформою МОН України щодо Нової української школи список компетентностей, яких набувають учні, закріплено законом «Про освіту». Він створювався з урахуванням «Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (від 18.12.2006 р.).

У статті 1 Закону України «Про освіту» говориться, що «компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти «компетентність» трактується як набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

У концепції Нової української школи поняття «компетентність» розглядається як динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та / або подальшу навчальну діяльність [Концепція].

В «Українському педагогічному енциклопедичному словнику» поняття «компетентність» трактується як «результат набуття компетенцій, який передбачає особисту характеристику, ставлення до предмета діяльності».

Експерти країн Євросоюзу трактують поняття «компетентність» як здатність використовувати знання й уміння, що забезпечує активне застосування навчальних досягнень у нових ситуаціях. У дослідженнях ЮНЕСКО компетентність – це поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, використовуваних у повсякденні.

М. Кобан та Ю. Лимар відзначають, що «компетентність» – це результативно-діяльнісна характеристика освіти, під якою розуміють спеціально структуровану сукупність знань, умінь, навичок, ставлення до яких учні набувають у процесі навчання. Вони дозволяють дитині визначати, тобто ідентифікувати й розв'язувати проблему незалежно від її контексту та характеру галузі діяльності [7, с. 42].

На думку І. Помещикової та інших, «компетентність» – спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Компетентнісно орієнтована освіта посилює результативний компонент, наповнює мету, зміст, процес, мотивацію, результати навчання і виховання реалістичним смислом, орієнтованим на необхідну компетентність як інтегрований вираз рівня освіченості [12, с. 124].

Т. Мокієнко вважає, що «компетентність ґрунтується на знаннях і вміннях, але ними не вичерпується, обов'язково охоплюючи особистісне ставлення до них людини, а також її досвід, який дає змогу ці знання «вплести» в те, що вона вже знала, та її спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати. Кожна компетентність побудована на поєднанні пізнавальних ставлень і практичних навичок, знань і вмінь, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, тобто всього того, що можна мобілізувати для активної дії» [13, с. 200].

Отже, аналіз наукової літератури, документів із загальної середньої освіти показав, що під компетентністю учнів слід розуміти спеціально структуровану, динамічну, інтегровану здатність учня, що складається із сукупності знань, умінь, навичок, цінностей і ставлення, яких учні набувають у процесі навчання, і можуть цілісно реалізуватися на практиці.

На основі зазначеного вище наукового аналізу ми розуміємо компетентність як цілісне поєднання знань, умінь, ставлень і практичних навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, що дає можливість особистості активному й практичному їх застосуванню для здатності цілісно реалізуватися у повсякденному житті, успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність упродовж життя.

Незалежно від різних підходів до компетентностей для країн спільними вважаються уміння, які необхідні для реальної життєдіяльності, – професійні: уміння застосовувати знання, отримання інформації, поновлення знань та продовження навчання, самоосвіти, соціальні та комунікативні уміння, уміння спілкуватися, вирішувати проблеми та конфлікти, працювати в команді, відповідальність тощо [13, с. 198–199].

Поряд із поняттям «компетентність» у державному законодавстві щодо освіти використовуються і такі поняття як «ключова компетентність» та «предметна» компетентність, формуванню яких сприяє компетентнісний підхід. При цьому ключова компетентність розглядається як «спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає можливість їй ефективно діяти в різних сферах життєдіяльності й належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів».

Більш детальне трактування знаходимо в роботі «Компетентнісний підхід у сучасній освіті»: «Ключові компетентності – це багатовимірне утворення, що належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів та є спеціально структурованим комплексом якостей особистості, що дають змогу ефективно брати участь у багатьох соціальних сферах і які роблять внесок у розвиток якості суспільства та особистого успіху, що можуть бути застосованими в багатьох життєвих сферах. Ключові компетентності становлять основний набір найзагальніших понять, які мають бути деталізованими в комплексі знань, умінь, навичок, цінностей і відношень за навчальними галузями та життєвими сферами школярів. Ключові компетентності за своїм характером є наскрізними, і їх слід досягати в процесі навчання через усі без винятку предмети та виховні заходи» [8].

У концепції Нової української школи поняття «ключові компетентності» визначаються як такі, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя. Серед ключових компетентностей: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність.

Отже, на основі аналізу наукової, науково-педагогічної літератури та чинного освітнього законодавства виявлено теоретичне обґрунтування та розробленість термінів «компетентнісний підхід», «компетентність», «ключові компетентності», їх змістове наповнення. На сучасному етапі розвитку освітньої галузі нашої держави компетентнісний підхід широко впроваджується та реалізується в освітньому процесі загальноосвітніх закладів. У реалізації Концепції Нової української школи проблематика концептуального підходу набула нових обертів та впроваджується шляхом засвоєння одинадцяти ключових компетентностей. Шляхи подальшого дослідження зазначеної вище проблематики вбачаємо в наукових дослідженнях здоров'язбережувальної та здоров'ярозвивальної компетентностей та реалізації їх в освітньому процесі сучасної української школи.

Використана література:

1. Андрищенко Т. К. Компетентнісний підхід як стратегічний напрям розвитку освіти в Україні: теоретичний аспект. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогіки. Кам'янець-Подільський, 2013. Вип. 13. С. 8–12.
2. Бібік Н. М. Суперечності процесу запровадження компетентнісного підходу в освітню практику. *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи*: тези доп. I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 30 вер. 2019 р. Київ: Педагогічна думка, 2019. С. 8–11.
3. Волюкова М. М. Сутність понять «компетенція» та «компетентність» в науковому дискурсі. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Гол. ред. М. О. Носко. Чернігів: НУЧК, 2019. Вип. 5 (161). С. 37–43.
4. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентностей у 5–6 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ: Видавництво «Алатон», 2022. 232 с.
5. Локшина О. Розвиток компетентнісного підходу в освіті Європейського Союзу. *Шлях освіти*. 2007. № 4. С. 16–21.
6. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 13–25.
7. Кобан М. Ю., Лимар Ю. М. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 12. Т. 1. С. 41–44.
8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. –112 с.
9. Панфілов Ю., Фурманець Б. Компетентнісний підхід в освіті: досвід, проблеми, перспективи. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2017. № 3. С. 55–67.
10. Побірченко Н. С. Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект. *Освіта та педагогічна наука*. 2012. № 3 (152). С. 24–31.
11. Пометун О. І. Стратегія розвитку компетентнісного підходу в освіті: порівняльний аспект. *Методичні рекомендації з реалізації компетентнісного підходу у змісті освіти та навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів. Аналітичний звіт за результатами дослідження*. Наук. ред. Н. М. Бібік. К., 2010. С. 12–29.
12. Помещикова І. П., Чуча Ю. І. Ломан С. Л. Здоров'язбережувальні компетенції учнівської та студентської молоді. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти*. Харків: ХДАФК, 2020. С. 124–128.
13. Матеріали 48-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Науково-методичні основи компетентнісного підходу до підготовки здобувачів вищої освіти» / за ред. Л. В. Шульга та ін. Полтава: РВВ ПДАА, 2017. 237 с.

References:

1. Andriushchenko T. K. (2013). Kompetentnisnyi pidkhid yak stratehichnyi napriam rozvytku osvity v Ukraini: teoretychnyi aspekt. [Pedagogical education: theory and practice]. Coll. of science works Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Institute of Pedagogy. Kamianets-Podilskyi. vol. 13. pp. 8–12.

2. Barabolia O. V., Liashenko V. V. (2017). *Osnovy pidhotovky здобувача вищої освіти за компетентного підходу до дисципліни*. [The basics of training a student of higher education with a competent approach to the discipline]. *Materials of the 48th scientific-methodical conference of teachers and graduate students «Scientific-methodical foundations of the competence approach to the training of students of higher education»*. Poltava: RVV PDAA, pp. 28–31. [in Ukrainian]
3. Bibik, N. M. (2019). *Superechnosti protsesu zaprovadzhennia kompetentnogo pidkhodu v osvitu praktyku* [Contradictions in the process of introducing a competency-based approach to educational practice]. In *Kompetentnisno oriientovane navchannia: vykyky ta perspektyvy* [Competence-oriented learning: challenges and prospects]: tezy dop. I Vseukr. nauk.-prakt. konf. (pp. 8–11). Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian]
4. Volikova M. M. (2019). *Sutnist poiat «kompetentisia» ta «kompetentnist» v naukovomu dyskursi*. [The essence of the concepts «competence» and «competence» in scientific discourse]. *Bulletin of the Chernihiv Collegium National University named after T. G. Shevchenko. Series: Pedagogical sciences*. Goal. ed. M. O. Nosko. Chernihiv: NUCHK. vol. 5 (161). pp. 37–43 [in Ukrainian]
5. Vorontsova T. V., Ponomarenko V. S. ta inshi. (2022). *Navchalno-metodychni posibnyk «Nova ukrainska shkola: formuvannia sotsialnoi i zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti u 5–6 klasakh zakladiv zahalnoisередnoi osvity na zasadakh kompetentnogo pidkhodu»*. [Educational and methodological manual «New Ukrainian school: formation of social and health-preserving competences in 5-6 grades of general secondary education institutions on the basis of the competence approach»]. Kyiv: Alaton Publishing House, 232 s. [in Ukrainian]
6. Lokshyna O. (2007). *Rozvytok kompetentnogo pidkhodu v osvity Yevropeiskoho Soiuzu*. [Development of the competence approach in the education of the European Union]. *The way of education*. vol. 4, pp. 16 – 21. [in Ukrainian]
7. Luhovi V. I. (2009). *Yevropeiska kontsepsiia kompetentnogo pidkhodu u vyshchii shkoli ta problemy yii realizatsii v Ukraini*. [The European concept of the competence approach in higher education and the problems of its implementation in Ukraine]. *Pedagogy and psychology*. vol. 2, pp. 13–25. [in Ukrainian]
8. Koban M. Yu., Lymar Yu. M. (2019). *Pedahohichni umovy formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv*. [Pedagogical conditions for the formation of health care competence of younger schoolchildren]. *Innovative pedagogy*. Issue 12. vol. 1, pp. 41 – 44. [in Ukrainian]
9. Ovcharuk O. V. (2004) *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektyvy*: Biblioteka z osvithoi polityky. [Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives: library of educational policy.] Under general ed. O. V. Ovcharuk. Kyiv: "K. I. S.". pp. 71–84. [in Ukrainian]
10. Panfilov Yu., Furmanets B. (2017). *Kompetentnisnyi pidkhid v osviti: dosvid, problemy, perspektyvy*. [Competence approach in education: experience, problems, prospects]. *Theory and practice of social systems management*. vol. 3, pp. 55–67. [in Ukrainian]
11. Pobirchenko N.S. (2012). *Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii shkoli: teoretychni aspekt*. [Competency approach in higher education: theoretical aspect]. *Education and pedagogical science*. vol. 3 (152), pp. 24–31. [in Ukrainian]
12. Pometun O. I. (2010). *Strateghiia rozvytku kompetentnogo pidkhodu v osviti: porivnjalnyi aspekt*. [Strategy for the development of the competence approach in education: a comparative aspect]. *Methodological recommendations for the implementation of the competence approach in the content of education and the educational process of general educational institutions. Analytical report based on research results*. Science ed. N. M. Bibyk. Kyiv, pp. 12–29. [in Ukrainian]
13. Pomeshchikova I. P., Chucha Yu. I. Loman S. L. (2020). *Zdoroviazberezhualni kompetentnosti uchnivskoi ta studentskoi molodi*. [Health care competencies of pupils and student youth]. *Problems and prospects of the development of sports games and wrestling in institutions of higher education*. Kharkiv: KhDAFK. pp. 124–128. [in Ukrainian]
14. Shulha L. V. (2017) *Materialy 48-ji naukovo-metodychnoji konferenciji vykladachiv i aspirantiv «Naukovo-metodychni osnovy kompetentnogo pidkhodu do pidhotovky zdobuvachiv vyshhoji osvity»*. [Materials of the 48th scientific-methodical conference of teachers and graduate students «Scientific-methodical foundations of the competence approach to the training of higher education applicants»]. Poltava : RVV PDAA, S. 198–200. [in Ukrainian]

Dudko S. Theoretical foundations of the competence approach in the educational process of a general educational institution

The reform of the educational sector laid a competence-oriented approach as the basis of the educational process. The article carries out a theoretical and practical analysis of research on the implementation of competence-oriented education, analyzes the research of scientists on the introduction of the competence approach into the educational process, the relevance of the implementation and the essence of its perspective. Scientists emphasize the need to introduce new terminology into the educational process, give priority to the practical orientation of domestic education, and develop students' ability to act practically, applying individual techniques and experience of successful actions in various life situations by introducing a competency approach into the educational process. In the study, we clarify the definition of the competence approach, noting that the competence approach is the direction of the content of education, the final result of educational activity of which is the formation of a complex of key competencies and cross-cutting skills, necessary for strengthening the practical orientation of education, successful self-realization of students of general educational institutions in society, practical development solving their life problems, formation, application and development in professional activities throughout life.

The term «competence» in current legislation and scientific works of domestic researchers is analyzed. Scientists emphasize that students' competence should be understood as a specially structured, dynamic, integrated student's ability, which consists of a set of knowledge, abilities, skills, values and attitudes that students acquire in the process of learning and can be fully realized in practice. After analyzing the primary sources, the article presents our refined definition of competence. A theoretical analysis of the scientific sources of the concept of «key competence» was also carried out and its definition in the educational process of the New Ukrainian School was analyzed.

Key words: competence approach, competence, key competence, educational process, New Ukrainian School.